

**179-180 OPUSCULUM OCTAVUM. DE
PARENTELAE GRADIBUS. AD JOANNEM
EPISCOPUM CAESENATENSEM, ET D. D.
ARCHIDIACONUM RAVENNATEM. *Addita
ejusdem argumenti dissertatiuncula alibi ab
auctore habita.***

ARGUMENTUM.

Contra juris civilis consultos invehitur, qui gradus consanguinitatis ex latere descendentium longissime enumerabant: quos tamen canonica, et divina lex in quarta generatione constituit. Hac illi prava opinione imbuti, non dubitabant asserere, inter pronepotes matrimonium invicem licite contrahi posse. Id quam sit absurdum, quamque catholicae Ecclesiae traditioni contrarium, multis probat, et adversariorum sententiam pluribus rationibus confutat.

Reverendissimis in Christo viris, JOANNI Caesenati episcopo, et D. D. archidiacono Ravennati, PETRUS peccator monachus digni famulatus obsequium.

Ravennam, ut nostis, nuper adii, quam mox periculosi erroris scrupulo turbatam vacillare cognovi. Erat autem de consanguinitatis gradibus plurima disceptatio; atque jam res eo usque processerat, ut sapientes civitatis in unum convenientes, sciscitantibus Florentinorum veredariis, in commune rescripserint, septimam generationem canonica auctoritate praefixam ita debere intelligi, ut numeratis ex uno generis latere quatuor gradibus, atque ex alio tribus, jure jam

matrimonium posse contrahi videretur. Ad astruendam quoque praeposteræ hujus allegationis ineptiam, illud etiam in testimonium deducebant, quod Justinianus suis interserit Institutis (**lib. I, tit. De Nupt., paragr. Inter eas**): «Sed nec neptem, inquit, fratris, vel sororis ducere quis potest, quamvis in quarto gradu sit.» Ex quibus nimirum verbis inductoria quaedam colligebant argumenta dicentes: «Si neptis fratris mei quarto jam a me gradu dividitur, consequenter etiam filius meus quinto, nepos item sexto, pronepos autem meus septem ab ea procul elongatus gradibus invenitur.» Et quidem ego nudis verbis ista dogmatizantibus restiti, ac prout in expeditione licuerat, emergentem, ut ita fatear, hæresim canonicae testimoniis auctoritatis attrivi: quo tamen vos minime contenti, dignum esse decrevistis, ut quod ore protuleram, apicibus traderem; atque ita non paucis, sed omnibus hoc errore nutantibus, facili compendio responderem.

[DE GRADIBUS PARENTELAE.]

CAPUT PRIMUM. *Quod inter quos est lex hæreditariae successionis, nulla sunt jura conjugii.*

Ego autem vobis, ut in omnibus, etiam in hac parte libenter obtempero; sed huic disputationi nil prorsus adjiciendum

video, nisi quod a majoribus traditum esse perpendo. A quibus nimirum ita est undique satisfactum, ut si humilitatis adsit oculus, nihil super hac re sit ulterius inquirendum. Quid enim apertius eo, quod papa Calixtus asseruit, dicens: «Eos autem consanguineos dicimus, quos divinae, et saeculi leges consanguineos appellant, et in haereditatem suscipiunt, nec repelli possunt.» Interrogentur igitur qui in tribunalibus judicant, qui causarum negotia dirimunt, qui scrutandis legum decretis insistunt, nunquid si propinquiore desint, usque ad septimum gradum agnati sive in haereditatem, sive in tutelam non admittuntur? in cujus autem haereditatem ex jure consanguinitatis admitteris, quo pacto velut extraneus ejus conjugium sortiaris? Ut quid etiam tam operosa inter sacros canones figura depingitur, ut non modo supra vel infra, sed ex utroque etiam latere, sex gradibus terminetur, si septima generatio, ut asserunt, tribus hinc enumeratis personis, atque illinc quatuor expleatur? Neque enim conditoribus canonum cavendum fuit, ne tritavus aviae, quae nimirum sibi trineptis est; vel filius trinepti, cui et ipse tritavus est, in matrimonio **181** jungeretur. Ipsa namque rerum natura non patitur, ut suprema persona infimae, etiam si non esset inhibitum, copuletur.

Sed quod sancti doctores humanae consanguinitatis lineam tot gradibus numerant, ad hoc enituntur, ne personae ex latere venientes usque ad praefixum terminum se invicem jungant, alioquin postquam ad abnepotem, quae videlicet hinc quarta persona est a filio, et pronepotem, quae illinc tertia, ex ordine pervenitur, cur ad enumerandas adhuc alias frustra descendit, si nulla eas propinquitate inter se alterutrum pertinere noverunt? Porro satis onerosum esset, atque superfluum in

genealogiae gradibus describendis, illas extrinsecus adhibere personas, quae nullas inter se affinitatis obtinent consequentias. Sed cum inferiores gradus ab eodem videamus aequae denominari, a quo et superiores relationum suarum vocabula sortiuntur, nimirum ut cuius sunt isti, filius, nepos, pronepos, abnepos, idem quoque nihilominus, et illi sint adnepos, trinepos, sicut possumus genitos a progenitore dividere, sic etiam nefas ducimus, ab uno utrinque descendentes congenitos separare. Verbi gratia, sicut trinepos a patre, qui sibi videlicet tritavus est, dici nequit extraneus; sic etiam a trinepte, quae ab eodem simul e regione descendit, non invenitur alienus.

CAPUT II. *Quod instar humani corporis sex gradibus consanguinitas terminetur.*

Sic enim omnes hi gradus ad veterem referuntur originem, ut commeantium secum novam non deserant affinitatem, sed ne res in infinitum prodeat, competens a sanctis doctoribus meta praefigitur, scilicet ut quousque est successionum reperire vocabula, duret etiam nihilominus parentela. Unde mos inolevit, ut sub figura humani corporis illa consanguinitatis descriptio pingeretur. Sicut enim corpus hominis sex infra, totidemque supra, qui et ipsi dicuntur ex latere, articulis constat; unde et + sexus dicitur, qui in medio est, quasi sextus; quod nimirum a secundis manuum, sive pedum digitis facile est inveniri: ita nimirum et illa successionis humanae figura

senis utique superius et inferius, atque in his, qui ex latere veniunt, gradibus terminatur: quanquam ad propensionis cautelae gratiam, et septima his sit generatio consequenter annumerata.

Quisquis ergo vult inter eos, qui ab uno ex utraque parte descendunt, usque ad ultimum gradum cognationis jura rescindere, fateantur quoque necesse est, dextera hominis membra membris sinistri lateris minime pertinere; atque ut quod dicimus liquidius elucescat, qui trinepotem ab ea, quae altrinsecus est, trinepte, affinitatis vinculo solutum judicat, inter digitos, quibus haec scribo, et sinistrae manus articulos communionem deesse contendat. Sed huic pravae assertioni reclamatur Apostolus, cum dicit: «Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa; omnia autem membra corporis cum **182** sint multa, unum corpus sunt (**I Cor. XII**).» Sicut ergo multa membra per participationem sui totius simul coeunt, ut unum dicantur irreprehensibiliter corpus; ita nimirum diversae personae, quae ab uno progenitore communiter prodeunt, unum sunt procul dubio genus.

CAPUT III. *Cur Deus in principio unum solummodo creaverit hominem.*

Idcirco autem matrimonii lex tanta magisterii arte sub ecclesiastica disciplina componitur, ut mutuae charitatis vinculum inter homines necessario teneatur, videlicet, ut quousque successionis ordo protrahitur, vicarius amor proximi ex ipsa germanitatis necessitudine praebeatur. Cum

autem deficientibus vocabulis deficit jam genus cognationis, occurrit protinus lex matrimonii, et jamjam longius abeuntem quasi fugientem revocat, et antiquae dilectionis inter novos homines jura reformat. Nec mirum si in generandis hominibus charitati consulitur, cum in creandis quoque idipsum Deus rerum omnium conditor, procurasse videatur. Nam cum in ipso naturae incipientis exordio, ex singulis animantibus non una, sed multa creasset, sicut legitur: «Creavit Deus cete grandia (**Gen. I**);» et paulo post: «Producat, inquit, terra jumenta, et reptilia, et bestias terrae secundum species suas (**Gen. II**);» mox hominem, non multos, sed unum condidit, atque ex ejus latere costam, ex qua mulier formaretur, eduxit.

Ut quid enim omnipotens Deus cum ex caeteris animantibus plura creaverit, unum contentus est hominem facere: ex quo nimirum, tanquam deesset materia figulo, muliebrem quoque sexum voluit propagare; nisi ut charitatem hominibus commendaret, et in fraterni amoris eos unitate connecteret, quatenus propriae origini congruentes, nequaquam diversi resilirent mente, qui unum probarentur ex corpore? Unde et Paulus ait: «Unum corpus, unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae (**Ephes. IV**).» Verumtamen cum affinitas generis elongata discedit, humanae pravitatis vitio quasi submoto fomite amoris flamma frigescit. Ad reparandum ergo mutuae charitatis igniculum accurrunt subinde foedera nuptiarum. Enimvero quia sex aetatibus et mundi tempus evolvitur, et humanitatis vita finitur, ipsa naturae vis praebet, ut usque ad sextum propinquitatis gradum germanus amor in humanis visceribus sapiat, et quodammodo odorem inter se genuinae societatis emittat. Ubi autem manus

consanguinitatis, quae captum a se trahebat, deficit, illico matrimonii uncus, quo fugiens revocetur, occurrit.

CAPUT IV. *Quod quibus est jus haereditatis, est et affinitas generis.*

Sed, ut de caeteris sileam, miror saltem legis peritos ita potuisse desipere, ut subjecta **183** figura, oculis videantur in supputandis gradibus caligare. Qui nimirum dum quartum generis gradum octavum faciunt, quid super hac parte etiam suae leges definiant, non attendunt. Sed ut ad exitum facilius valeat pervenire quod dicimus, sacros canones cum ipsis mundanis legibus conferamus. Habet autem hoc Meldense concilium: «De affinitate, inquit, sanguinis per gradus cognationis placuit usque septimam generationem observare.» Nam et haereditas rerum per legales definitiones sancitur usque ad septimum gradum praetendere haeredum successionem: non enim succederent, nisi eis de propagine cognationis deberetur.

Secundum hoc igitur sententiae synodalis edictum, cui competit jus haereditatis, competit etiam propinquitas generis. Neque enim, ut dicitur, in haereditatem succederent, nisi ad cognationis propaginem pertinerent. At hic forsitan respondetur, quia quod his verbis septem generationes observari praecipitur, nequaquam illis attinet, qui ex latere veniunt: sed ad eos potius, qui recta linea a supremo progenitore descendunt. Sed si hujusmodi personis vel ad succedendum, vel ad conjugandum terminum Scriptura

praefigeret, profecto rem infinitam angustis limitibus coarctaret, Justiniano teste, qui dicit (**Instit. lib. I, tit. De nupt., paragr. Ergo non omnes**): «Inter eas personas, quae parentum, liberorumve locum inter se obtinent, nuptiae contrahi non possunt: velut inter patrem et filiam, aviam et nepotem, et usque ad infinitum.» Restat ergo ut intelligamus, quia in his personis, quae altrinsecus veniunt, septem generationes observare debemus.

CAPUT V. In legis peritos invehitur, quos et de propriis legibus convenit.

Nunc igitur inquiramus, a duobus germanis fratribus descendentes, quoto gradu sibi invicem possunt in haereditatem succedere? Vos denuo, iudices, alloquor, vos de lege vestra convenio: vos, inquam, legis periti, qui jura scrutamini, qui causas peroratis, inquirō: Utrum is, qui sexto loco ab uno fratre descendit, jure vocetur in haereditatem illius, qui ex altero sexta rursus generatione procedit? Sed certe negari omnino non potest, quin si alter eorum, quos proposuimus, intestatus moritur, cum nulla exstet persona propinquior, alter in haereditatem ejus legibus admittatur, atque, ut ipsi debeatis approbare quod dicimus, de vestris rursus Institutis testimonium proferamus. Dicitur enim (**lib. III, tit. De legit. agnat. success., paragr. Caeterum**): «Inter masculos agnationis jure haereditas, etiam si longissimo gradu sint, ultro, citroque capitur.» Et paulo post: «Masculi vero ad eorum videlicet mulierum haereditates, etiam si longissimo gradu sint, admittantur.» Si ergo longissimo gradu

non infra, vel supra; sed ultro citroque haereditas capitur: et, sicut praemissum est, non potest quis in haereditatem defuncto succedere, nisi quem constiterit ad eandem progeniem pertinere; valde praeposterum est atque confusum, ut ii qui quarto gradu a germanis fratribus prodeunt, jam inter se matrimonium contrahant; cum ii qui **184** post eos sunt, necdum jus haereditariae successionis amittant. Unum quippe jus alterum tollit, ut videlicet cui potes haeredis jure succedere, eam nefas sit conjugali tibi foedere copulare, et e diverso in quam competit jus conjugii, cessat nomen haeredis.

At fortasse dicitis, quia longissimus gradus, non incongrue etiam quartus, qui apud vos octavus est, possit intelligi. Quapropter ad vestros codices, quaeso, recurrite, et utrum hoc limite sit contenta progenies, quia forsitan excidit, in memoriam revocate. Ait namque ubi supra idem Justinianus (**lib. III, tit. De success. cogn., paragr., Hoc loco**): «Hoc loco, inquit, et illud necessario admonendi sumus, agnationis quidem jure admitti aliquem ad haereditatem etsi decimo gradu sit.» Cum ergo constet, quia in haereditatem intestati nullus admittitur, nisi affinitatis illi jure jungatur, quo pacto decimus in haereditatem agnationis jure succedit, cum jam quartus, ut dicitis, cum hujusmodi personis licito matrimonium contrahit, nimirum tanquam decimus sit propinquus, et quartus videatur extraneus? Quod si jam per haec, quae superius comprehensa sunt, constat, quia ii qui ultro citroque in quarto reperiuntur gradu, cognati sunt, atque propinqui; audiamus etiam quid Romanum censeat de cognatione concilium. «Si quis, inquit, de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, in conjugio duxerit, anathema sit.»

CAPUT VI. *Quod generationes, quae utrinque ab uno prodeunt, debeant simpliciter numerari.*

Debuerant quidem jam haec pauca sufficere, si ii cum quibus ago, utpote litibus assueti, scirent in controversiam pauca movere. Illud itaque sub oculos revocemus, quod causidicos nostros ex suis legibus nobis objecisse supra retulimus, videlicet quod neptem fratris, vel sororis ducere quis non potest, quamvis quarto gradu sit. Cumque in astruendis propriis allegationibus saepius verba haec iterarent: deinde ratiocinando, assumendo, colligendo, multimoda cavillationum argumenta componerent; in arcto positus, hac quae eo loci occurrere potuit. voce respondi: Hanc, inquam, supputationem, quae fratris, vel sororis neptem a patruo, vel avunculo magno quarto constituit gradu; filium vero ejusdem patrum, vel avunculi, sicut dicitis, quinto, nepotem sexto; pronepotem autem ejus ab eadem quae praemissa est, nepte septimum numerat; forenses quidem leges habere, quia ad id tantopere insistitis, possunt, sed eam sacri canones non admittunt. Et revera eas progenies, quae per diversas lineas ab uno generis auctore procedunt, nequaquam divina lex dupliciter numerat: sed licet plures hinc inde profluant geniti, ab uno tamen genitore, si generaliter colligantur, sub una reperiuntur generatione concludi.

Sed quia cum legis peritorum faceta urbanitate conflagimus, legis peritum quoque in nostrae partis testimonium producamus: Moysen scilicet, non improbandum sane jurisconsultum, **185** sed sive ad depromendos judicialis

sententiae calculos, sive etiam in ipsis legibus promulgandis non vulgariter eruditum. In magistro siquidem discimus, quid de non contemnendae indolis discipulo sentiamus. Veniat ergo, et litem inter nos, quae versatur, de generatione definiat: ait namque de Joseph: «Vixitque centum annos;» deinde subjunxit: «Et vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem (**Gen. L**).» Qui nimirum si in generationibus supputandis cum nostris iudiciis concordaret, ad Manassem quoque respiciens, Ephraim progeniem non jam tertiam, sed sextam potius astruxisset. Nam et mox sequitur, dicens: «Filii quoque Machir filii Manasse nati sunt in genibus Joseph (**Ibid.**).» Cum igitur tertia progenies Ephraim, itemque tertia Manasse nequaquam propter alterutram inter se habitudinem tenditur, sed simpliciter utrinque tertia, testante sacro eloquio, perhibetur; qua auctoritate, qua novitate doctrinae affinitas sic moderna dividitur, ut duorum fratrum pronepotes octo jam differre inter se gradibus doceantur. Abrahae quoque de filiis ejus Aegyptum postmodum profecturis, eodem Moyse teste, Dominus dicit: «Generatione, inquit, quarta revertentur huc (**Gen. XV**).» Enim vero si omnes generationes, quae sub Moyse de Aegypto in terra Chanaan reversae sunt, juxta sententias nostrorum iudicum, vox divina divideret, non generationem quartam, sed millesimam potius, vel ulteriorem certe numerum protulisset. Illud etiam, quod per Psalmistam dicitur: «Memor fuit verbi sancti sui, quod mandavit in mille generationes (**Psal. CIV**);» non ad illarum refertur generationum multitudinem, quae sub uno tempore in hac vita subsistunt: sed ad illas potius, quae sibi invicem per saecula prolixiora succedunt. Nam si generationes singulorum parentum hoc loco Propheta voluisset intelligi, nullus est dies, quo in populo Dei mille

generationes non valeant reperiri: atque ideo nihil plus esset mandare verbum in mille generationes, quam dare legem illi populo, ubi essent mille patres. De beato quoque Job legitur: «Quia vidit filios suos, et filios filiorum suorum usque ad quartam generationem (**Job XLII**).» Nam cum Scriptura non dicat, vidisse scilicet Job filios filii sui, ab uno nimirum progenitore simplicem lineam descendentem: sed filios filiorum suorum, atque eos omnes non ad quartas generationes, sed ad quartam singulariter generationem venisse, eo vivente, pronuntiet: patet profecto quia auctoritate divini eloquii, generationes, quae a fratribus veniunt, non divisae, sed simpliciter numerantur. De Tobia etiam sic dicitur: «Viditque Tobias quintam generationem filiorum suorum (**Tob. XIV**).»

Videtis itaque, o iudices, quae dicuntur: videlicet, et «generationem,» et «filios filiorum suorum.» In filios igitur filiorum plures descendendum lineas consequenter attendite: in generationem autem quae dicitur, omnes simul tanquam unius successionis ordinem deputate. Idioma siquidem est Scripturae sacrae, quod diversorum fratrum sic in unum generatio comprehenditur, tanquam si ab uno homine descendens successionis series contexatur: unde si quae in sacris voluminibus reperiuntur, velim hic **186** cuncta colligere, ante lux ad occasum, quam exempla perveniant ad effectum. Animadvertitis igitur, o iudices, quia dum male numeratis, numerosos adversum vos reclamantes sacri eloquii testes incurritis: et dum sub colore conjugii incestus sordes inducitis, ecclesiasticae castitatis munditiam foedare tentatis. Erubescat ergo terrenae sapientiae vanitas, nec in Ecclesiae nemore errorum aculeos spargat; sed repressa pravi spiritus

arrogantia sacrae se auctoritati humiliter subdat: nec protinus credat, quidquid sibi luxuriantis intellectus petulantia lenocinante, suggeritur; sed quod a sanctis doctoribus definitum est, hoc sacrum intellectum omnimodis arbitretur.

CAPUT VII. *Ubi adversarios inevitabili argumentatione convincit.*

Post illam autem vix enatabilem Justiniani sententiam, qua videlicet neptis fratris quarto dicitur esse gradu, quidam promptulus, cerebrosus, ac dicax, scilicet acer ingenio, mordax eloquio, vehemens argumento, Florentinus, puto, verbis me beati Gregorii insolenter urgebat: quibus nimirum praecepit (**Reg. l. ult. ep. 31**) Anglos jam quarta, vel quinta debere generatione conjungi. «Licet, inquit, sanctus ille vir hoc neophytæ genti dispensative concesserit; tamen si consanguinitas tantopere esset in matrimoniali copulatione cavenda, nequaquam inter tam propinquos conveniendi licentia fuisset indulta: constat utique, quia super hoc conjunctionis articulo temperantius sensit, qui licet rudibus quartæ generationis conjugium non negavit.» Nos autem utramque sententiam, Justiniani scilicet, et Gregorii conferamus: et tanquam duos lapides, qui in nos ex hostili acie jaculati sunt, invicem collidamus, quatenus ex eorum repercussione igniculus exeat, qui eisdem nostris adversariis non dicam caecutientibus, utpote reverentia servata, iudicibus: tamen lippientibus, et caligantibus lumen ostendit.

Audite igitur, iudices, utriusque doctoris verba diligenter attendite: atque illud tumultuantium murmur, quo in foro, vel tribunalibus assueti estis, hic in Ecclesia fieri prohibete. Litigium nostrum non confusa partium loquacitas augeat, sed intenti cordis ratio sequestra componat. Clamemus ergo simul ad Dominum, atque illi pars utraque dicamus: «Surge, Deus, iudica causam tuam (**Psal. LXXIII**).» Age igitur: Dicit nempe Justinianus vester, ut saepe superius dictum est: «Quia neptis fratris tui quarto jam a te gradu dividitur,» nimirum tu unus, frater tuus secundus, filius ejus tertius; neptis autem ejus quarto a te distinguitur gradu. Ergo si ita est, non tam longius fatigemur, utpote qui propius invenire possumus, quod ad hanc rem necessarium judicamus.

Cum igitur tu, sicut dictum est, a filio fratris tui sis tertius, consequenter etiam filia tua ab eodem filio fratris tui quartus est gradus; salvo scilicet eo, sicut asseritis, quod gradus et generatio idem sit. Quod profecto si verum est, totum illud, quod Gregorius permittit quarta **187** generatione conjungi, nihil est aliud, nisi quia duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filios et filias censet in matrimonio copulari. Sed ubi est, quod idem Gregorius omnino prohibet, ne duorum fratrum vel sororum filius et filia misceantur? An censendum est, ipse sibimet exstitisse contrarius, ut quod prohibuit fieri, illico decrevisset impleri? Sed quis hoc de Gregorio credat, nisi qui alienata mente prorsus insaniat? Verumtamen ipse Gregorianus stylus ad medium veniat, et utrum sibimet constet, ex ipso lectionis ordine clarius innotescat (**Ibid.**). «Quaedam, inquit, terrena lex in Romana republica permittit, ut sive fratris et sororis, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filius et filia misceantur. Sed experimento

didicimus, ex tali conjugio sobolem non posse succrescere; unde necesse est, ut jam quarta, vel quinta generatione fideles licenter sibi jungantur.»

Ecce ipsa scripturae series comprobatur, quia filii germanorum fratrum, in quarta generatione non sunt, dum qua illi prohibentur auctoritate connubere; eadem isti, qui in quarta generatione sunt, conceduntur in matrimonii foedera convenire. Nam si germanorum filii in quarta generatione consisterent, quid esset aliud dicere, filii germanorum fratrum non jungantur, et tertium in quarta generatione homines sociantur, nisi tanquam sic sermo procederet: consobrini invicem et non jungantur, et jungantur? Quod utique ridiculosum potius quam authenticum haberetur. Unde et idem venerabilis doctor postquam praemisit: «Necesse est, ut jam quarta, vel quinta generatione fideles licenter sibi jungantur;» protinus intulit: «Nam a secunda, quam praediximus, omnimodo debet abstineri.» Ecce jam lapides, quos hostilis manus intorserat, vicaria inter se impactione contudimus, scintillas elicuimus, lumen habemus. Ambulemus ergo in lumine Domini, ne nos tenebrae comprehendant (**Joan. XII**). Quod si me fortasse consulitis, qualiter illa Justiniani sententia possit absolvi, nihil nostra interest. Vobis siquidem vestra relinquimus, nec alieni nobis officii peritiam arrogamus. Hoc tantum, quod ad nos attinet, non omittimus, quia non semper ima summis, non mundana sacris, non concordant humana divinis. Nam cum ille neptem fratris in quarto gradu asserat constitutam, B. Gregorius, ut in promptu est, duorum fratrum, vel sororum filios et filias, quod utique longinquius est, atque remotius, secundam generationem vocat.

CAPUT VIII. *Quod septima generatio in pronepotibus non habetur.*

Hoc etiam non minimo argumento est, septimam, et octavam generationem in fratrum germanorum pronepotibus, ut asseris, non expleri, quia sacri prohibent canones: ut quandiu linea consanguinitatis agnoscitur, vel in memoria retinetur, nullus uxorem de propria cognatione praesumat accipere. Et certe nonnullos hodie in carne viventes aspicimus, **188** qui se gaudeant nepotum suorum adhuc sobole fecundari. Censetis igitur, ut senior ille, cujus posteritas jam in pronepotes extenditur, cum germano suo aequè videlicet proavo conjugii foedus ineat, et pronepotem illius suo pronepoti in matrimonium tradat. Quod profecto quam sit absurdum, quamque ipsi naturae videatur horribile, atque contrarium, nulla indiget exaggeratione verborum. Quae autem progenies tam ignobilis lateat, ut vel inter ipsos propinquos memoria ad proavos non recurrat? praesertim cum etsi ipse utrorumque germanorum pater adhuc vivat, quod etiam ipsum vidimus, omnes illas personas in sua potestate jure possit habere, omnesque legali sententia filios appellare.

Quae autem rerum est species, si pater inter filios utcunque longinquus matrimonium contrahat: et quibus inter se invicem fratribus ipse pater est, in nuptialem copulam jungat? Videtis igitur jam, quia cum filii sitis Ecclesiae, ad matris injuriam ritus inducitis Synagogae: et sub professione nominis

Christiani haeresim praecurritis Antichristi. Notum namque est, quod Antichristus veniens judaizare homines doceat, et vetusti hominis caeremonias novis evangelicae gratiae legibus anteponat. Vos autem non sic, sed (licet ignorantiae caligo ad tempus obrepserit) ad sacri eloquii paginas, velut perspicuum lumen praesto recurrite, proprii sensus errorem cum humilitate deponite, atque ad rectae intelligentiae tramitem quantocius repedate: ut qui inter clientium turbas tenetis in gymnasio ferulam, non vereamini subire in Ecclesia disciplinam; et qui tanquam docti peroratis in tribunalibus causas, sufficiat vobis sicut docentis in oratorio Christi audire sententias. Honestum quippe est, ut ipsi etiam in mysticis, ac spiritualibus causis se praebeant humiles, qui humanis negotiis consueverant praesidere censores. Quocirca quisquis es, qui cognationum gradus enumerare disponis, noli lineam lineae, ac si licium licio, in longitudine adjiciendo subnectere, sed descendentes hinc inde personas unimoda tantum supputatione conclude: nimirum ut non dicas, quatuor hinc generationes, et quatuor inde, octo generationes fiunt; sed potius dic, quia personae istae in quarta sibimet generatione consistunt.

CAPUT IX. *Quod juxta praecedentis personae gradum, communis debet affinitas computari.*

Si vero impares sint, nimirum ut iste sexto inveniatur gradu, illa septimo, vel deinceps, ad praecedentem gradum, ut mihi videtur, est illico recurrendum: atque illius intuitu decernendum est, in matrimonium tales convenire non posse.

Licet enim quis limitem jam cognationis excedat, non expeditum videtur illam ducere, quam adhuc propriae lineae mensura coarctat. Expleatur siquidem prius totum undique parentelae corpus, et sic jam foedera redeant nuptiarum. Verum si cui super hac sententia fortassis ambigitur, sedes apostolica consulatur. Nos enim honestius ducimus inquirendo **189** cum aliis discere, quam soli nesciendo docere: et in quibus ipsi haeremus, firmare alios temerarium judicamus. Verumtamen quia juxta praecedentem linearum gradum debemus generationi calculum ponere, illud etiam datur indicio, quod superius Abrahae Dominum promisisse retulimus, videlicet: Quod generatione quarta essent filii ejus de servitute Aegyptia liberandi (**Gen. XXV**). Nam, ut egregias Israelitici generis lineas apponamus, regalem videlicet atque sacerdotalem, Levi progenies tunc erat quarta, sed Judae generatio jam quinta praecesserat. Cum ergo non longiorem, sed breviorum successionum lineam divina vox posuit, quodammodo, ut conjicimus, regulam nobis in supputandis generationibus sua auctoritate praefixit: ut in ea quis progenie cum alio constare censeatur, in quo videlicet gradu suae lineae superior invenitur.

CAPUT X. *Quod in numerandis gradibus una debeat abundare persona.*

Notandum quoque est, quod in cognationum generationibus numerandis una semper debet abundare persona: nec enim ex una persona potest generatio fieri. Tunc siquidem generatio fit, cum genitus a gignente processerit:

atque ut exemplum extrinsecus non quaeramus, sufficiat hoc, quod adhuc prae manibus tenemus. Levi namque genuit Caath, Caath genuit Amram, Amram genuit Aaron, Aaron genuit Eleazar, Eleazar autem genuit Phinees (**Num. XXVI**). Caath cum patre suo Levi ingressus est Aegyptum; Phinees autem terram repromissionis intravit. Si ergo numeres a Caath ad Phinees, quinque personas invenies; cum, testante divino oraculo, quatuor esse debeant generationes.

Et quia Moyses in Exodo, filios Israel ex Aegypto quinta generatione testatur egressos, Judaicae quoque tribus ordinem videamus: «Judas scilicet genuit Phares, Phares genuit Esron, Esron genuit Aram, Aram genuit Aminadab, Aminadab genuit Naasson, Naasson genuit Salmon (**Matth. I**).» Phares cum patre suo, videlicet Juda, Aegyptum petiit; Naasson vero princeps tribus Judae fuisse in deserto describitur: cujus filius Salmon terram repromissionis ingressus est. Si recenseamus igitur a Phares usque ad Salmon, sex quidem personas esse perpendimus, sed juxta Moysen generationes quinque tantummodo numeramus. Si quem vero moveat, Moysi numerum illi, quem Dominus posuerat, non constare, quia alterius est negotii: salvo quidem altiori mysterio, interim scire sufficiat, quia utrumque verum esse cognoscitur, si ad diversas tribus, sicut dictum est, referatur.

Id autem quod dicimus, personas plures esse quam gradus, in ipsa quoque canonum figura liquido demonstratur, cum dicitur, quia primo gradu superiori linea continetur, pater, mater; inferiori, filius, filia. Cum ergo pater et filius in uno constituentur gradu, constat procul dubio in consanguinitatis serie et gradibus **190** plures esse personas. Quod autem illic

subjungitur, quia his personis nullae aliae junguntur, tale est ac si diceret: ex transverso non veniunt. Nam avo et nepoti, qui in secundo sunt gradu, ex transverso vel obliquo veniunt; frater, soror proavo vel pronepoti, similiter ex obliquo veniunt, fratris sororisque filius, filia, atque in hunc modum aliis alia. His autem personis, quae sunt pater et filius, aliae non junguntur, quia utraque unum faciunt gradum, ac per hoc nullae aliae personae possunt eis similes inveniri. Quod etiam Psalmista testatur, cum dicit: «Fiant nati ejus in interitum, in una generatione deleatur nomen ejus (**Psal. CVIII**).» Cujus enim filios imprecatur in interitu fieri, eis devovet nomen una generatione deleri. Quibus profecto verbis manifeste declarat, quod pater et filius non duae, sed una generatio, unusque sit gradus. Post has autem quot sunt personae, non sunt procul dubio gradus. Quapropter quisquis in contrahendo conjugio perfecte vult septimam generationem evadere, sicut nobis videtur, necessarium sibi est novem utrinque personas aequaliter numerare: octo scilicet, quibus septem generationes fiant; nona sit illa, quae in matrimonium transeat.

Si quis autem juxta aliam definitionem sexta elegit esse generatione contentus, nos austeritatem novam antiquis canonibus inducere non judicamus. Verumtamen quia alii doctores sextam, alii septimam generationem observandam esse decernunt, haec in talibus est tenenda discretio: ut si a filiis incipit, in sexta generatione supputatio desinat; si vero a nepotibus, usque ad septimam tendat. Sic nimirum plurimorum sententia reperietur una, quae in litterarum videbatur inaequalitate diversa.

CAPUT XI. *Quod aliud sit aliquando gradus, aliud generatio.*

Illud autem praetereundum non est, quia in his scripturis, quae de cognationum affinitate loquuntur, non semper gradus pro generatione positus invenitur. Alioquin nequaquam Justinianus, quod superius dictum est, neptem fratris quarto constituerit gradu; praesertim cum et ex quatuor solummodo personis, quatuor generationes fieri omnino non possent: et frater ad fratrem generationem non habeat, utpote quorum neuter alterum gignat. Unde, ut mihi videtur, disputatores illi, quos supra nominavimus, hujus nominis diversitate falluntur: quod videlicet aliquando generationem, aliquando locum solummodo invenitur significare personae. Tantumdem namque est dicere, neptem fratris esse quarto gradu, tanquam si diceret quarto loco. Qui nimirum litigatores mei si vix dum mitescere nescii, quod tunc moliebantur objicere, non vereantur redivivis adhuc invectionibus iterare, non sine quodam scilicet jurgii tumore dicentes: quid tam prolixas affinitatum lineas texit, doce etiam si trinepos, ut asseris, ad trineptem e regione descendentem jus cognationis habet, quo inter se propinquitatis nomine censebuntur? Nunquid **191** sobrini, sive patruels, aut amitini? Quod si nullo inter se hujusmodi nomine conferuntur, quo pacto sunt consanguinei, qui nulla a se videntur alterutrum cognominatione relati? Ad quos ego: si de nominibus, inquam, agitur, tale quid saepius invenitur, ut quibusdam et

necessitudo propinquitatis intersit, et affinitatis vocabulum desit.

Atque, ut quod dicimus sacrae auctoritatis testimonio comprobemus, praecipitur in Levitico: «Turpitudinem, inquit, sororis uxoris tuae, et filiae ejus non revelabis; filiam filii ejus, et filiam filiae illius non sumes, ut reveles ignominiam ejus, quia caro illius sunt, et talis coitus incestus est (**Levit. XVIII**).» Ecce vitricus a filia privigni utriusque sexus divina voce compescitur, et tamen affinitatis nomen, quo inter se utraque persona cognominari debeat, non habetur. Censetisne ergo hujusmodi personas contra divinum praeceptum debere conjungi, cum non inveniatur, quo propinquitatis possint vocabulo nuncupari? Sed videte quid in fine sententiae dicitur, quia talis coitus incestus est. In Decretis quoque Innocentii papae legitur: «Relictam, inquit, patris uxoris suae, relictam fratris uxoris suae, relictam filii uxoris suae, relictam consanguineorum uxoris suae, usque in tertiam progeniem nemo in uxorem sumat.» Porro autem in omnibus his personis et affinitatis cognomina non reperiuntur, et inter eas tamen contrahi matrimonium prohibetur.

Quod si necdum his acquiescitis, atque adhuc impugnare tentatis, ex vestris profecto exedris munimen arripimus, quod vestris itidem jaculis opponamus. Vester namque Justinianus postquam sex undique cognationum gradus enumerat, mox addit (**Instit., lib. III, tit. De grad. cogn. perag.**): «Ex his, inquit, palam est intelligere quemadmodum ulterioris quoque gradus enumerare debeamus: quippe generata quaeque persona gradum adjiciat, ut longe facilius sit respondere quo quisque gradu sit, quam propria cognationis appellatione quemquam denotare.» Si ergo legislator ipse illic

consanguinitatis gradus enumerat, ubi nomina deesse testatur, quid mirum si nos eadem facientes, et inter illos esse jus propinquitatis asserimus, quorum videlicet relativa vocabula non habentur? Tanto jam de parentela me dixisse sufficiat, ne pauper stylus modum sibi congruae brevitatis excedat: quod tamen ut arbitror, si diligenter attenditur, omnis, quae super hoc negotio nuper emerserat, querela sopitur.

CAPUT XII. *Excusatio longioris opusculi.*

Dixerit me quispiam verbis liberius evagatum, sed mihi tanti est proximorum meorum salus, ut non otiosum credam multorum lignorum pyram accendere, qua basiliscum, licet exiguum, incolumi populo necesse sit interire: nec multa aqua inaniter funditur si scintilla ignis, qua urbs cremanda fuerat, exstinguatur. Vilis plane sagitta pectori bellantis infigitur, sed antequam exeat, multo labore sudatur. Verumtamen qui me laciniosi operis arguit, perpendat cum quibus mihi sit in hac disceptatione **192** negotium: et mox necessitati deputet, quod verbositati hactenus adscribebat. Necessarium nempe duximus ista conscribere, ne cancer, qui in dies per augmenta serpebat, pestilentius adhuc se per Ecclesiae viscera dilataret.

Vos autem, serenissimi in Christo, et venerabiles viri, videlicet qui me hoc opus aggredi praecepistis, tantae perversitatis errori cum omni auctoritate resistite: et ne se per corpus Ecclesiae lethalis lepra diffundat, vivilter obviate. Castitas nempe quaedam specialis est virtus, quae ab ipso mundi primordio in Dei cultoribus vixit, et

processu temporum paulatim semper excrevit: nunc autem divino jam imminente iudicio, cum suadendi essent homines omnino carnis voluptates abscidere, ultro etiam provocantur incestuosa matrimonia foederare. Adversus ergo huiusmodi pestes sacerdotalis se auctoritas erigat, et improbae temeritati ecclesiasticae disciplinae vigor obsistat. Non detur cornu peccatori, nulla relinquatur audacia vanitati. Vivat adhuc in Ecclesia Christi ille Mosaicus serpens (**Num. XXI**), qui incantatorum colubros sorbeat; vivat, inquam, spiritalis prudentia, quae carnalis versutiae venena consumat; ut quos proprii arbitrii libertas effrenata laxaverat, canonicae severitatis censura compescat: et quos tanquam celebris famae tumor inflaverat, redditae rationis gravitas premat: quosque fidei unitas congregat, doctrinae scissura non spargat. Sic sic nimirum vestro studio ad sobrii intellectus concordiam redeant, et jam humiles facti, uno spiritu cum ecclesiastica se pace componant; quatenus et veternosus coluber desinat pravi dogmatis virus effluere, et Ecclesia Christi de caetero integra possit in sui pudoris munditia permanere.